

Rezultati drugog ciklusa reakreditacije visokih učilišta u području podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina:

**Standard 3.5: Visoko učilište osigurava podršku studentima iz ranjivih
i podzastupljenih skupina.**

– pregled stanja –

Izdavač:

Agencija za znanost i visoko obrazovanje

Za izdavača:

mr. sc. Sandra Bezjak, v. d. ravnatelja

Izveštaj priredile:

Ivana Borošić
Mina Đorđević

Zagreb, siječanj 2023.

UVOD

U Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine koju je u veljači 2021. godine usvojio Hrvatski sabor navodi se da Hrvatska kao socijalna država teži daljnjem približavanju idealu jednakih prilika i uključivanju mladih, nezaposlenih, isključenih i starijih osoba. Ujedno se u strategiji ističe važnost provedbe različitih inicijativa koje unapređuju položaj žena na tržištu rada te pružaju potporu starijim osobama i drugim ranjivim skupinama.

U kontekstu razvoja klime socijalne osjetljivosti i jačanja jednakih prilika u društvu značajno je spomenuti i dokument Podzastupljene i ranjive skupine u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj (2016.) koji je izradila Nacionalna skupina za unapređenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja. U ovom se dokumentu razlučuju podzastupljene i ranjive skupine pri čemu se **podzastupljenost** u visokom obrazovanju definira kao niži udio određene skupine studenata koji se nalaze u sustavu visokog obrazovanja u odnosu na populacijske podatke, odnosno u odnosu na situaciju u drugim europskim zemljama. U dokumentu su identificirane sljedeće podzastupljene skupine: *studenti/ce čiji roditelji imaju nižu razinu obrazovanja, studentice u tehničkom području i studenti u humanističkom području, stariji studenti/ce, studenti/ce s djecom, studenti/ce pripadnici romske manjine*. Nadalje, navodi se kako se u **ranjive skupine** studenata ubrajaju one koje imaju veći rizik izloženosti teškoćama u obliku akademske ili društvene integracije te koje imaju manje mogućnosti za neke aspekte studiranja poput međunarodne mobilnosti. Identificirane su sljedeće ranjive skupine: *stariji studenti/ce, studenti/ce s invaliditetom, studenti/ce s djecom, studenti/ce pripadnici romske manjine, studenti/ce iz obitelji nižeg ekonomskog statusa, iz strukovnih srednjih škola, koji rade uz studij u znatnom opterećenju, koji putuju na studij, pripadnici/ce LGBT orijentacije, studenti/ce iz alternativne skrbi, studenti/ce beskućnici, studenti/ce iz ruralnih područja, manjih mjesta i otoka te izbjeglice i tražitelji azila*.

U nacionalnoj razvojnoj Strategiji kao naročito ranjive skupine prepoznati su zaposleni bez tercijarnog obrazovanja. To ukazuje na značaj uloge obrazovanja i visokoškolskih ustanova koje, ako se kontinuirano adresiraju faktori kao što su nejednake mogućnosti pristupa i nejednake stope završetka obrazovanja, mogu značajno pridonijeti jačanju inkluzivnosti i društva jednakih prilika.

Visoka učilišta kao ustanove koje obavljaju djelatnost od javnog interesa kontinuirano se razvijaju jačajući vlastite sustave unutarnjeg osiguravanja kvalitete što podrazumijeva kontinuiranu transformaciju u cilju trajnog unapređenja kvalitete svoga rada kao i relevantnosti uloge koju imaju u društvu.

Reakreditacija visokih učilišta obvezan je postupak vanjskog osiguravanja kvalitete svih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj koje Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) kao nacionalna agencija za vanjsko vrednovanje kvalitete provodi u petogodišnjim ciklusima.

Cilj je reakreditacijskih postupaka koje provodi AZVO provjeriti ispunjava li visoko učilište potrebne uvjete (akademski prag) te vrednovati i ocijeniti kvalitetu visokog učilišta prema definiranim standardima kvalitete te preporučiti daljnja unapređenja.

Svrha je postupka reakreditacije potaknuti kontinuirano ulaganje napora visokih učilišta u unapređenje djelovanja svojih institucija te osigurati da studenti studiraju na visokim učilištima/studijskim programima koji ispunjavaju potrebne uvjete.

Nacionalni Standardi za vrednovanje kvalitete sveučilišta i sastavnica sveučilišta te Standardi za vrednovanje kvalitete veleučilišta i visokih škola na temelju kojih se provodi drugi ciklus reakreditacije visokih učilišta razvijeni su na temelju revidiranih Standarda i smjernica za osiguravanje kvalitete na Europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) koje su u svibnju 2015. godine usvojili ministri Europskog prostora visokog obrazovanja. Ključni cilj ESG-ja jest pridonijeti zajedničkom razumijevanju osiguravanja kvalitete učenja i poučavanja kako između različitih dionika unutar sustava visokog obrazovanja, tako i među različitim nacionalnim sustavima visokog obrazovanja.

Visoka učilišta i agencije za osiguravanje kvalitete koriste se ESG-jem kao napatkom za razvoj sustava unutarnjeg i vanjskog osiguravanja kvalitete. Njim se koristi i EQAR koji je nadležan za vođenje Registra agencija za osiguravanje kvalitete koje rade u skladu s ESG-jem.

Standardi za osiguravanje kvalitete (ESG) podijeljeni su na tri dijela, pri čemu se prvi dio odnosi na standarde i smjernice osiguravanja kvalitete koje primjenjuju sama visoka učilišta pri razvoju svojih institucija.

Konkretno, standard **1.3 Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta** između ostalog navodi da sustav učenja i poučavanja usmjeren na studenta podrazumijeva uvažavanje i prilagođavanje različitostima studenata i njihovih potreba, fleksibilno korištenje različitih pedagoških metoda, redovito evaluiranje i prilagođavanje različitih načina izvođenja nastave, kao i pedagoških metoda, te međusobno poštivanje nastavnika i studenta.

Unutar standarda **1.4 Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje** ističe se važnost toga da se politike pristupa, procesi i kriteriji upisa provode dosljedno i transparentno te da se osigurava uključivanje studenata u rad visokog učilišta i uvođenje u program studija.

Standard **1.6 Resursi za učenje i podrška studentima** ukazuje na potrebe raznolike studentske populacije (primjerice studenti stariji od 25 godina, izvanredni i zaposleni studenti, studenti iz inozemstva i studenti s invaliditetom) te ističe da je *učenje usmjereno na studenta* te *fleksibilne načine učenja i poučavanja* potrebno uzeti u obzir pri alociranju, planiranju i osiguravanju resursa za učenje i podršku studentima. Nadalje, u smjernicama se pojašnjava da se aktivnosti i službe podrške mogu organizirati na različite načine, ovisno o institucionalnom kontekstu, no unutarnjim se osiguravanjem kvalitete jamči da su svi resursi svrsishodni, pristupačni te da su studenti upoznati s uslugama koje im stoje na raspolaganju. Uloga pomoćnog i administrativnog osoblja ključna je za pružanje usluga podrške, zbog čega oni trebaju biti kvalificirani i imati mogućnost razvoja vlastitih kompetencija.

Hrvatski standardi za vrednovanje kvalitete visokih učilišta naslanjaju se na navedene europske standarde i smjernice te konkretno unutar teme III. Nastavni proces i podrška studentima (usklađene s ESG-jem 1.3, ESG-jem 1.4, ESG-jem 1.6) definiran je standard **3.5 Visoko učilište osigurava podršku studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina** koji pojašnjava na koje se sve načine očekuje od visokih učilišta da pružaju podršku studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina. Ostali standardi koji pokrivaju područja kao što su poučavanje usmjereno na studenta (3.3), službe podrške studentima (3.4), vrednovanje ishoda učenja (3.8) također ukazuju na širinu mogućih intervencija koje visoka učilišta mogu poduzeti kako bi se visoko obrazovanje, a posljedično i pripadajuće struke učinili pristupačnijim, uključivijim i raznolikijim.

U nastavku dokumenta prikazan je iscrpan pregled nalaza iz provedenih vrednovanja kvalitete visokih učilišta u drugom ciklusu postupka reakreditacije u području standarda 3.5 temeljem kojeg stručna povjerenstva procjenjuju djelovanje visokih učilišta u osiguravanju jednakih prilika i brige za podzastupljene i ranjive skupine studenata i kandidata za upis studijskih programa.

Svrha je ovog prikaza dobiti uvid u širinu mogućnosti koje visokim učilištima stoje na raspolaganju za pružanje podrške studentima različitih podzastupljenih i ranjivih skupina, prepoznati dosadašnje dobre prakse kao i uočiti područja za razvoj na koja su stručna povjerenstva ukazala te posljedično formulirala preporuke za daljnji razvoj.

SVEUČILIŠTA I SASTAVNICE SVEUČILIŠTA

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

- Sveučilište u Zagrebu nositelj je **kolegija Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom** koji se izvodi u suradnji sa stručnjacima s Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta. Studenti se na kolegij mogu upisati sa svojih matičnih fakulteta bez obzira na kojoj su razini studija. Kolegij se sastoji od dva dijela: pripreme radionice te pružanja vršnjačke potpore, redovitih grupnih konzultacija (praćenje) i vrednovanja. Kolegij traje jedan semestar i nosi 5 ECTS bodova. Studenti koji žele upisati kolegij moraju poznavati studenta s invaliditetom, studenta s oštećenjem vida, sluha ili motoričkim poremećajem kojemu je potrebna vršnjačka potpora i koji pristaje da mu student koji upisuje kolegij pruža potporu („par“). Potrebno je da studenti pohađaju isti studijski program i da budu na istoj godini studija.
- Nastavni proces prilagođava se individualnim potrebama studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina. **Upisni postupci prilagođeni** su studentima s invaliditetom i onima s posebnim potrebama. Fakultet identificira studente koji zahtijevaju prilagođenu provedbu razredbenog postupka na temelju službene dokumentacije. Primjeri tih prilagodbi individualno su ispitivanje ili ispitivanje u manjoj skupini, produženo vrijeme pisanja ili za slijepe osobe verbalni tekst koji im pomaže čita. Ovisno o specifičnim potrebama studenta, **prilagođava se i izvođenje nastave te provjera znanja i vještina**. Zahtjevima u vezi s prilagodbama bavi se **Ured za studente s invaliditetom**, a uvjet je za odobrenje takvih zahtjeva da se ne ugrožavaju kompetencije koje se ispituju. Na temelju povratnih informacija studenata – nastavnici i Ured za studente s invaliditetom vrlo su senzibilizirani i pokazuju mnogo razumijevanja kada su posrijedi ovakvi slučajevi. Tijekom akademske godine 2020/2021. izdano je 12 preporuka za prilagodbu nastave i ispitivanja studentima s psihičkim smetnjama. Neki primjeri prilagodbi uključuju: produženo vrijeme pisanja ispita, mijenjanje načina ispitivanja iz usmenog u pismeni i obrnuto te prilagođavanje tekstualnih i drugih nastavnih materijala.
- Kroz različite projekte Fakultet je samostalno izradio **svu prostornu prilagodbu** zgrade sukladno **Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti** (od ugradnje lifta, rampi, ostavljanja taktilnih traka, sanitarnih čvorova do nabave specijaliziranih nastavnih pomagala za studente s invaliditetom).
- **Upis studenata s invaliditetom** vrši se prema **posebnim uvjetima**. Studenti sa 60 postotnim i višim invaliditetom upisuju se izravno, dok ostali imaju pravo na prilagođen pristup polaganja ispita državne mature.

- **Nastavne metode prilagođene** su studentima s različitim vrstama invaliditeta te uključuju snimanje predavanja, veći font slova na ispitima ili dodatno vrijeme za pisanje ispita, dobivanje bilješki s predavanja u slučaju da student ima poteškoća s pisanjem, ili izbjegavanje usmenih ispita ako student ima poteškoća u govoru.
- Na Visokom učilištu postoji osoba zadužena za kontrolu kvalitete koja putem elektroničke pošte sve profesore obavještava o stanju s pojedinim studentom/icom, nakon čega profesori zajedno s dotičnim studentom/icom osmišljavaju najbolje rješenje.
- **Studentima nižeg ekonomskog statusa** na temelju zamolbe i dokaza o istom, Fakultet odobrava **plaćanje školarine u obrocima i/ili participativno plaćanje**.
- Visoko učilište raspisuje **interni natječaj za dodjeljivanje jednokratnih potpora redovnim studentima u stanju socijalne potrebe**.
- Studentima iz podzastupljenih skupina omogućuje se **upis na preddiplomske studije pod posebnim uvjetima** na početku svake godine.
- Na razini Sveučilišta uspostavljeno je **Psihološko savjetovalište** te **Ured za studente s invaliditetom**.
- Sveučilište je usvojilo **Pravilnik o studiranju studenata s invaliditetom** kojim se uređuju pojam studenta s invaliditetom, stjecanje statusa studenta s invaliditetom te uvjeta i načina studiranja studenata s invaliditetom. Sveučilište je osnovalo i **Ured za studente s invaliditetom** koji izravno pomaže studentima s invaliditetom pri rješavanju njihovih problema. Visoko učilište imenovalo je **Povjerenika za studente s invaliditetom** koji studente prati, izravno s njima komunicira, te predlaže prilagodbe nastavnog procesa.
- **Povjerenstvo za potporu i pružanje informacija studentima s invaliditetom** nadležno je tijelo za pružanje potpore studentima s invaliditetom. Povjerenstvo redovito informira studente o otvorenim natječajima za **odjelu stipendija studentima s invaliditetom**.
- Nakon upisa studenata s invaliditetom na visoko učilište za tog studenta se dogovora **individualizirani pristup studiranju**. Za studente s invaliditetom osigurane su **sveučilišne stipendije** na koje mogu aplicirati jednom godišnje. Stipendije su omogućene i „drugim ranjivim i podzastupljenim skupinama“ sukladno **Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na dodjelu studentskih stipendija i potpora Sveučilišta**. Studenti u stanju socijalne potrebe

dijele se u tri potkategorije: studenti slabijeg socijalno-ekonomskog stanja, studenti s invaliditetom i studenti koji pripadaju potencijalno ranjivim skupinama.

- **Prodekan za nastavu komunicira izravno s nastavnicima** kako bi se osigurala **prilagodba studiranja** za studente s invaliditetom. U razgovoru s nastavnicima Stručno je povjerenstvo utvrdilo da se spomenute prilagodbe primjenjuju. U dogovoru s nadležnom školskom liječnicom, svi novoupisani studenti trebaju obaviti sistematski pregled, a na kraju akademske godine nadležna liječnica podnosi upravi Fakulteta izvješće u kojem se poseban naglasak stavlja na detektiranje potencijalnih studenata koji bi mogli dobiti status studenta s invaliditetom te na taj način i prilagodbu načina studiranja.
- Cjelokupna **infrastruktura** Visokog učilišta prilagođena je studentima s invaliditetom i **ne postoje arhitektonske prepreke** za pristup **bilo kojem dijelu zgrade** Visokog učilišta.
- Visoko je učilište investiralo sredstva i u akademskoj godini 2013. /2014. u okviru Pilot programskih ugovora započelo rad na unapređenju podrške i infrastrukture.
- Svi su prostori Fakulteta dizajnirani tako da zadovoljavaju specifične potrebe studenata s poteškoćama pri kretanju.
- Visoko učilište osigurava razne načine podrške studentima: **fizički pristup prostorijama, pristup informacijama, zaštitu osobnih podataka, individualnu pomoć studentima te prilagodbu nastave i provjere znanja** (tj. prilagodba nastavnih i ispitnih materijala, duže vrijeme ispitivanja itd.).
- Budući da su **studentice na tehničkim fakultetima podzastupljena skupina**, vrijedi napomenuti da fakultet potiče mlade djevojke i žene da se upišu na studij. Dobar primjer za to su organiziranje ili potpora projektima poput projekata *#FERgirl* i *Girls in ICT*.
- Poseban se naglasak stavnja na **omjer studenata i studentica**, a broj studentica porastao je za 4 % u zadnjih 5 godina.
- Velik broj aktivnosti usmjeren je na **poticanje djevojaka na odabir inženjerske karijere**, jer su žene u manjini u tehničkim područjima.
- Fakultet osigurava da se nastava u kojoj sudjeluju studenti s invaliditetom održava u glavnoj zgradi, koja je opremljena dizalima, rampama itd. Prema

riječima prodekanice za nastavu, isti se standard odnosi i na zgrade u dislociranim centrima.

- Fakultet je u svojoj glavnoj zgradi ugradio dizalo kako bi studenti s invaliditetom imali pristup svim predavaonicama i laboratorijima. Također je izgradio i rampe i rukohvate ondje gdje su bili potrebni.
- Fakultet za studente s invaliditetom angažira **obrazovne asistente te financira njihovu edukaciju.**
- Studentima lošijeg socioekonomskog statusa Sveučilište osigurava **stipendije i potpore ili smanjenje školarine.**
- Fakultet je pokazao **veliku solidarnost u slučaju poplava** koje su se dogodile u Slavoniji 2014. godine i odobrio smanjenje školarina svim studentima iz Gunje.
- U Samoanalizi se navodi da je **fakultetsko osoblje od velike pomoći** studentima.
- Unapređenje i ulaganje u ovo područje **važan su dio Strategije fakulteta** za razdoblje od 2018. do 2025. godine.
- Fakultet pruža podršku studentima slabijeg socioekonomskog statusa koji ne mogu plaćati školarinu. Također, postoji **posebna školarina za ranjive skupine studenata.**
- Studentska služba sastavlja popis studenata s poteškoćama i daje ga **Prodekanu za nastavu i upravljanje kvalitetom.** Po savjetovanju s nastavnicima te prema raspoloživim resursima, Fakultet osigurava prilagodbu nastavnih materijala, prilagođava nastavna pomagala (npr. računala i računalne programe) te prostor za učenje (učionice ili čitaonice) za studente s tjelesnim ili drugim invaliditetom.
- Fakultet osigurava **parkirna mjesta** za ove ranjive i podzastupljene skupine studenata.
- Studentima iz socijalno ugroženih skupina **Fakultet pomaže umanjivanjem poreza** u nekim specifičnim situacijama, kada ne polože ispite, ili čak **osiguravanjem prijenosnih računala.**
- Studentice **u trudnoći i studenti(ce) roditelji** imaju pravo zamrznuti studij na jednu godinu radi korištenja roditeljskog dopusta.
- U sklopu Centra za rehabilitaciju djeluje **psihološko savjetovalište** koje pruža usluge psihološkog savjetovanja studentima.

- Fakultet ulaže sredstva u potporu studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina. Uz navedene pozitivne primjere, u **kontekstu kontinuiranog osluškivanja i odgovaranja na potrebe** studenata (primjerice potrebe **starijih studenata, izvanrednih studenata i studenata roditelja** itd.), dobrom se praksom smatra postavljanje **sandučića za prigovore/preporuke** u koji studenti anonimno mogu ubaciti svoje poruke (ili ih dostaviti u online formatu). Još je jedan pozitivan primjer informacija da je u sklopu Tempus projekta *Education for equal opportunities at Croatian universities – EduQuality*, **tim sastavljen od članova Fakulteta izradio priručnike o prilagodbi akademskih aktivnosti potrebama studenata s invaliditetom.**
- Na mrežnim stranicama Visokog učilišta omogućeno je povećanje fonta i **prilagodba vidljivosti sadržaja**, što je posebice značajno za osobe s invaliditetom. Nastavni proces prilagođen je individualnim potrebama studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Studenti koji smatraju da je došlo **do povrede nekog od njihovih prava mogu zatražiti podršku od studentskog predstavnika ili predstavnika studentskog tijela** koji djeluje na Fakultetu.
- Iako su studenti muškog spola u manjini, Povjerenstvo nije zamijetilo nikakav oblik negativne diskriminacije prema njima te se aktivizam studenata muškog spola manifestira posebice kroz sportsko udruženje studenata.
- Za **slijepe i slabovidne** osobe osigurana je **odgovarajuća literatura.**
- Na **uvodnom satu studentima** se daju početne informacije, a odmah ih se informira i o Psihološkom savjetovalištu koje je ustrojeno na Sveučilištu za pomoć u vezi s individualnim potrebama svakog studenta.
- Na Fakultetu studira 60 % studentica i 40 % studenata. Spolna struktura zaposlenika je drugačija, što je i razumljivo s obzirom na povijest i crkveni status Fakulteta (većina nastavnika su svećenici). Povjerenstvo smatra kako je važno da se **studentice tijekom studija susreću s dovoljnim brojem nastavnika s kojima se mogu identificirati.** S tim je povezana potreba za **zapošljavanjem više žena među nastavnim kadrom.**
- Na razini Sveučilišta, studentima su na raspolaganju **Psihološko savjetovalište, Ured za karijere i Ured za studente s invaliditetom.** Fakultet ima vlastitog **koordinatora za studente s invaliditetom**, a infrastruktura i oprema prilagođeni su tim studentima.

- Osigurava se podrška i **studentima treće životne dobi**, u skladu s njihovim potrebama. U razgovoru s dionicima istaknuto je da raste interes za studijem filozofije kandidata srednje životne dobi, koji žele studirati izvanredno.
- Ured posjeduje **bazu podataka** studenata čiji se podaci prikupljaju i koriste sukladno Zakonu o provedbi Opće odredbe o zaštiti podataka.
- **Rad Ureda za studente s invaliditetom periodično se evaluira** putem upitnika koje korisnici ispunjavaju, a sve s ciljem pružanja kvalitetnije usluge. Razmatraju se različite potrebe studenata, osiguran im je prijevoz, **obrazovna asistencija te psihološka i fizička podrška**. Psihološka podrška pruža se u okviru Savjetovališta. **Fizičku podršku i savjetovanje** pružaju i **drugi studenti** koji djeluju kao savjetnici i asistenti. Za ove je studente osigurana posebna prostorija, opremljena posebnom računalnom opremom, a u prostoriji je i modularni namještaj.
- Fakultet također nudi **studentske poslove, djelomično ili potpuno oslobađanje od plaćanja školarine te dodjeljuje stipendiju** studentima slabijeg socioekonomskog statusa.
- **Internetske stranice prilagođene su slijepim i slabovidnim osobama**, a studenti s invaliditetom imaju mogućnost **korištenja specijalizirane opreme**.
- Fakultet potiče svoje studente da **kolegama pružaju vršnjačku podršku**. Dodatna podrška studentima s invaliditetom u svakom se trenutku pruža putem **Ureda za studente s invaliditetom i psihološkog savjetovališta** Sveučilišta.
- Jedanput na godinu **Sveučilište nagrađuje najuspješnijeg studenta s invaliditetom** jednokratnom novčanom nagradom u iznosu od 1.000,00 kuna.
- U suradnji sa SC-om organiziraju se **predavanja za nastavnike** kako bi se upoznali sa specifičnostima pojedinih studenata.
- Pohvalna inicijativa Fakulteta jest i organizacija i provedba radionice međunarodnog EU projekta *Wom@rts* – “Poduzetna umjetnost” za mlade umjetnice. Radionicom se **potiče jednakopravna i bolja zastupljenost žena na tržištu rada, te mogućnosti samozapošljavanja na području umjetnosti i kreativnih industrija**.
- Nadalje, izrađen je prijedlog dokumenta **Protokol za skrb i praćenje studenata sa zdravstvenim teškoćama, invaliditetom i kroničnim bolestima**, kao i dokument **Ostvarivanje prava na prilagodbu akademskog okruženja za studente s invaliditetom i drugim teškoćama** na Sveučilištu.

- Fakultet ima i **brajicom označene prostore**.

PODRUČJA ZA RAZVOJ

- Fakultet **ne prati redovito različite potrebe studenata** iz ranjivih i podzastupljenih skupina, **no pozitivno reagira na njihove molbe i zahtjeve**.
- Fakultet **ne provodi formalno praćenje potreba** studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina, ali je **potpuno spreman pružiti podršku** u slučaju bilo kakvih eventualnih problema.
- Studentima se prilikom upisa napominje da trebaju najaviti potrebu za prilagodbom te ih se informira o podršci dostupnoj studentima s invaliditetom i specifičnim poteškoćama u učenju. Mali broj studenata prijavljuje **poremećaje autističnog spektra ili specifične poteškoće u učenju kao što su disleksija ili dispraksija**. Zaposlenici smatraju da je razlog tomu možda što studenti to ne prijavljuju jer nisu voljni otkriti da imaju dijagnozu. Fakultet osigurava razumne prilagodbe pojedincima koji imaju specifične teškoće u učenju kao što je produženo vrijeme za polaganje ispita.
- Čini se da postoji problem u komunikaciji i **studenti s invaliditetom** su često su **primorani zatražiti potrebne prilagodbe za svako posebno predavanje** od svakog pojedinog nastavnika.
- **Nije dostupna usluga vrtića** koja bi koristila i studentima roditeljima kao i studentima koji studiraju na bilo kojem programu nastavničkog smjera.
- Fakultet **sustavno ne prati niti zadovoljava potrebe drugih studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina**, primjerice, starijih studenata, studenata s djecom, studenata pripadnika romske manjine. Ne postoji formaliziran način na koji Fakultet identificira ove skupine studenata i osigurava im podršku.
- **Stipendiju** dodijeljenu za akademsku godinu 2018./2019. god. **dobilo je samo petero studenata**. Trebalo bi osigurati konkretniju financijsku potporu za ovu kategoriju studenata. I naposljetku, Fakultet sustavno ne prepoznaje te kao takav **ne ulaže sredstva u potporu drugim studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina**.
- **Sustav podrške** studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina **više se organizira po potrebi, nego što je formalno organiziran**. O tome odlučuje

prodekanica za nastavu i voditelji studijskih centara te je sustav tako **vrlo centraliziran**.

- U Samoanalizi se koriste izrazi poput „kontinuirano djeluje“ dok bi se u izvješću **očekivali kvantitativni rezultati, mjerljivi učinci i postignuti ciljevi**.
- Studenti su na sastancima spomenuli **volonterski sustav podrške** osobama s invaliditetom, no **nisu mogli navesti eksplicitnu politiku integracije i različitosti** niti koordinatora koji je službeno zadužen za to područje.
- Vršnjačka potpora također je organizirana u okviru posebnog kolegija Vršnjačka potpora studentima s invaliditetom, koji mogu upisati studenti svih studijskih programa ako poznaju studenta s invaliditetom kojem treba pomoć. Međutim, **nisu osigurani nikakvi podaci o učinkovitosti tog mehanizma (primjerice koliko studenata sudjeluje u toj vrsti podrške)**.
- Kao što je naznačeno tijekom jednog od sastanaka sa Stručnim povjerenstvom – „osobe s invaliditetom u prošlosti u Hrvatskoj općenito nisu bile dio društvenog života, uključujući onoga na sveučilištima.“ Ovo je kulturološki stav u kojem vlada, Ministarstvo znanosti i obrazovanja te društvo općenito moraju **proaktivno djelovati kako bi se osiguralo da svi članovi društva imaju jednaka prava i mogućnosti**.
- Kao što je već nekoliko puta spomenuto, **Visoko učilište nema strategiju za privlačenje, upisivanje i pružanje podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina**.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE

Razvoj sustava

- Fakultet bi trebao promisliti o uvođenju **strukturiranog sustava podrške** za studente ranjivih i podzastupljenih skupina jer ne postoji formalna sveučilišna procedura:
  - Studenti čiji roditelji imaju niže stupnjeve obrazovanja
  - Studenti iz obitelji s nižim primanjima
  - Ženske studentice u tehničkim poljima, muški studenti u humanistici
  - Studenti roditelji
  - Studenti s posebnim potrebama
  - Studenti koji putuju na fakultet
  - Studenti koji su djeca veterana Domovinskog rata
  - Studenti romske nacionalne manjine
  - LGBTQ+ studenti
  - Studenti iz alternativnih sustava njege
  - Studenti beskućnici i oni koji su pod rizikom da postanu beskućnici
  - Studenti koji imaju status azilanta/izbjeglice
  - Institucionalni aspekti ranjivosti
- Izraditi **strategije za privlačenje studenata** iz ranjivih i podzastupljenih skupina, **plan prilagodbe prijemnih ispita** u skladu s potrebama studenata te **plan pružanja podrške upisanim** studentima iz navedenih skupina.
- Fakultet bi trebao **razviti formalizirane sustave identificiranja i podrške svim podzastupljenim i ranjivim skupinama studenata**, a ne samo studentima s invaliditetom i studentima slabijeg socioekonomskog statusa, primjerice **osnivanjem posebnih fondova za stipendije, osiguravanjem smještaja, dodatnim ispitnim rokovima, prioritetnim konzultacijama** i sl.
- **Treba postojati sustav podrške** za podzastupljene skupine koji ne bi samo po potrebi rješavao takve pojedinačne zahtjeve, već **kontinuirano bio na raspolaganju** studentima i radio na unapređenjima.
- Visoko bi učilište moglo **izraditi jasan akcijski plan podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina**.
- **Redovito pratiti potrebe svih studenata** kako bi se odredile opće potrebe studenata, posebice iz ranjivih i podzastupljenih skupina.

- **Revidirati (ili uspostaviti) procedure u slučaju kritičnih incidenata na instituciji** – što poduzeti ako nešto ozbiljno pođe po krivu vezano za studente, koga kontaktirati, tko se treba odmah posvetiti incidentu, koga treba obavijestiti (uključujući vanjske aktere kao što su policija, liječnici ili odvjetnici)? Potrebno je podrobno testirati nove procedure i utvrditi jesu li djelotvorne, svrsishodne, jasne i razumljive.
- Fakultet bi mogao razvijati **plan privlačenja podzastupljenih skupina**, a u ovom slučaju muškaraca.
- Fakultet bi trebao **jasnije definirati koje su prilagodbe provedene** za studente **starije od 25 godina**.
- Razmisliti o politici **uspostave ravnoteže u spolnoj strukturi nastavnog osoblja**.
- **Osigurati pohranu podataka o studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina u skladu s propisima o zaštiti osobnih podataka** kako bi se osigurala bolja podrška.
- **Uspostaviti procedure i usluge za podzastupljene skupine studenata**.
- **Uvesti sustav praćenja rezultata i zadovoljstva studenata** podrškom i studijskim programima.
- Institucija se očito trudi osigurati podršku osobama s invaliditetom i radi na podizanju svijesti o invaliditetu. **Mehanizmi podrške trebaju biti puno manje formalni i administrativni** kako bi **institucija postala atraktivna destinacija za „studente u stanju socijalne potrebe“**.
- Visoko učilište treba **revidirati upisne kriterije za studente** s invaliditetom i studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Visoko učilište trebalo bi izraditi **bazu podataka** o studentima iz ranjivih i/ili podzastupljenih skupina kako bi moglo bolje ispunjavati potrebe ovih studenata.
- Visoko bi učilište trebalo **revidirati svoju podršku zdravlju i dobrobiti studenata** te **razmotriti je li ta podrška dovoljna** za studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- **Uvođenje upisnog postupka** koji je **prilagođen** kandidatima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.

- Fakultet treba razmisliti kako da **osigura bolji pristup obrazovanju** studentima iz podzastupljenih skupina, posebice u vezi s potencijalnim studentima iz nižih socioekonomskih slojeva. Uz inkluzivne prakse u vezi s kandidatima s invaliditetom, ovo će **pomoći u povećanju uključenosti i raznolikosti studentske populacije**, a naposljetku i cijele struke u Hrvatskoj.
- Bilo bi korisno da se studenti s invaliditetom mogu **izravno obratiti osobi / uredu / povjerenstvu** koje je na njihovom matičnom fakultetu zadužena za rješavanje bilo kakvih pitanja ili problema (preporučuje se da se ime i kontakt istaknu na mrežnim stranicama fakulteta).

Prilagodba infrastrukture

- Prilikom **renoviranja starih ili gradnje novih zgrada**, Fakultet bi trebao razmisliti o **prilagođavanju zgrada u skladu s univerzalnim dizajnom**.
- Visoko učilište treba **studentima s invaliditetom i studentima smanjenje pokretljivosti kao i korisnicima usluga s invaliditetom ili smanjene pokretljivosti** na svim lokacijama omogućiti **pristupačnost za svladavanje visinskih razlika** (dizalo, rampa, vertikalno podizna te koso podizna sklopiva platforma).
- Potrebno je **prilagoditi infrastrukturu zgrade studentima** s invaliditetom, kako bi im se omogućilo da sudjeluju u svim aktivnostima.
- Stručno povjerenstvo visokom učilištu preporučuje da **uloži više truda u unapređivanje infrastrukture u cilju upisa većeg broja studenata iz različitih skupina** i osiguravanju **lakšeg pristupa studentima i osoblju** s posebnim potrebama.
- Laboratoriji bi trebali biti dostupni studentima s invaliditetom. Taj će se problem riješiti u novoj zgradi, no visoko učilište također treba **poduzeti nužne prilagodbe kako bi se situacija odmah popravila**.
- **Vrtić na Fakultetu** bio bi koristan i studentima roditeljima kao i studentima raznih nastavnih studijskih programa.

Prilagodba nastave i vrednovanja učenja

- **Ponuditi dopunsku nastavu** pojedinim skupinama na temelju podataka o njihovom napretku na studiju.
- Visoko učilište bi trebalo **osmisliti inovativnije načine uključivanja studenata** iz ranjivih i podzastupljenih skupina **u predavanja i zadatke praktične prirode**.
- Fakultet se potiče na **revidiranje politike o snimanju predavanja**. Na brojnim visokim učilištima u svijetu već je uobičajena **praksa da se predavanja obavezno snimaju** i brojne studije dokazale su da je takva praksa vrlo učinkovit oblik učenja, što također uključuje i studente s poteškoćama u učenju. Nadalje, sva **predavanja treba objaviti na platformi prije predavanja** (ako je moguće 24 sata unaprijed) u njihovu izvornom formatu (PPT, Word ili neki drugi format osim PDF formata) **kako bi ih studenti mogli pogledati prije predavanja i kako bi mogli aktivnije sudjelovati u nastavi** (slično kao pristup obrnute učionice). To je posebno važno za studente s poteškoćama u učenju itd.
- Primjerice, studentima s disleksijom **omogućiti dulje polaganje ispita**.

Financijska podrška

- **Razviti više konkretnih mjera podrške** ovim skupinama studenata (poput navedenog smanjenja školarina).
- Visoko učilište trebalo bi **razmisliti o osnivanju posebnih fondova za stipendije** studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina
- Razmotriti mogućnost **dodjele (najmanje) jedne stipendije** na razini Fakulteta za (najmanje) jednog studenta iz ranjive ili podzastupljene skupine.
- Zbog težine oštećenja nastalih uslijed potresa u Petrinji, Fakultet bi trebao razmisliti o **oslobađanju plaćanja školarine i za iduću akademsku godinu** (za studente s područja pogođenih potresom).

Kontinuirano jačanje svijesti i edukacija djelatnika i studenata

- **Godišnje konferencije** dobrodošao su prvi korak u podizanju svijesti o temi, no **strateški bi prioritet** sada trebala postati izrada **inicijativa za osiguravanjem**

suvremenije podrške i boljeg pristupa Akademiji, što treba biti izravno povezano s razvojem društvene uloge institucije.

- Uspostaviti **učinkovitu politiku međusobnog poštovanja na instituciji** koja se odnosi i **na studente i na zaposlenike**. Studente i zaposlenike Akademije treba dobro upoznati s navedenom politikom, a u slučaju bilo kakvog **problema** potrebno je navesti **jasne i jednostavne korake koje treba poduzeti** kako bi se problem riješio javno i transparentno. Potrebno je **imenovati kontakt osobe** (predstavnike osoblja i studenata odgovorne za provedbu politike) koje treba educirati za taj zadatak. Potrebno je prozvati studente ili zaposlenike u slučaju lošeg ili neprofesionalnog ponašanja, te riješiti problem **edukacijom** ili putem **stegovnog postupka**. Utemeljene pritužbe treba odmah saslušati i poduzeti korake u vezi njih.
- Osigurati zaposlenicima pristup **edukaciji (trajnom usavršavanju)** kako bi ih se osposobilo za pružanje odgovarajuće podrške studentima s invaliditetom i primjenjivati **inkluzivne nastavne metode**.
- Većina profesora nije kvalificirana donositi odluke o načinu rada sa studentima s invaliditetom te bi im dobro došlo **dodatno osposobljavanje ili detaljniji Priručnik**.
- Poticati uključivanje studenata u **projekte vršnjačke potpore** i druge studentske aktivnosti.
- Dodjeljivanje **mentora** iz redova starijih studenata ili mlađih asistenata studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina pomoglo bi ovim studentima u prevladavanju osobnih poteškoća u redovitim aktivnostima na Fakultetu.
- Stručno povjerenstvo želi potaknuti visoko učilište da **obrati pozornost i na druge oblike diskriminacije, poput uznemiravanja i šovinizma među studentima, ali i među nastavnim kadrom i ostalim djelatnicima**.
- Neke od sugeriranih aktivnosti uključuju **vršnjačku podršku** za studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina, pomoć pri plaćanju školarine ili u potrazi za smještajem.
- Fakultet bi trebao kontinuirano **promicati inkluzivno obrazovanje za sve studente**.

- Razmotriti podizanje razine osviještenosti i edukaciju djelatnika o tome kako prepoznati studenta s invaliditetom i **organizirati edukacije o inkluzivnom obrazovanju i univerzalnom dizajnu za učenje.**

Informiranje i vidljivost mjera podrške

- **Dodatno istaknuti** mogućnosti podrške za studente s invaliditetom.
- Stručno povjerenstvo Visokom učilištu preporučuje da ulaže više truda u **detaljnije opise postupaka pružanja potpore** studentima iz navedenih skupina.
- Visoko učilište mora imati **jasne informacije o pravima i prilagodbama** za studente s invaliditetom.
- Stručno povjerenstvo preporučuje da Visoko učilište **ulaže više truda u motiviranje** studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina da se **upišu na studij** bilo putem mrežnih stranica ili letaka.
- Studente s invaliditetom treba **kontinuirano poticati da zatraže potrebnu podršku** te za to treba osmisliti odgovarajuće mjere.
- Studenti iz podzastupljenih skupina trebaju biti **bolje informirani o uslugama, mogućnostima i prilagodbama** koje im Fakultet nudi. To se može vrlo jednostavno postići, primjerice tako da se studente obavijesti da im Centar za savjetovanje studenata može pomoći u rješavanju pitanja specifičnih za tu podzastupljenu skupinu ili da ih se obavijesti o tome koje sve podzastupljene i ranjive skupine postoje. Te informacije mogu biti uključene u **informacijski paket** za nove studente.
- U slučaju da se netko od studenata **osjeća kao pripadnik bilo koje od ranjivih ili podzastupljenih skupina** trebao bi **prethodno biti informiran o tome kome se obratiti**, a da mu je, u slučaju takvog osobnog zahtjeva, **identitet zaštićen.**
- **Bolje informirati studente** o njihovim pravima.

VELEUČILIŠTA I VISOKE ŠKOLE

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

- **Osobe s invaliditetom 60 % i više** ostvaruju **pravo izravnog upisa na redovite studijske programe izvan upisne kvote.**
- **Izvođenje nastave i provjera znanja prilagođeni** su osobama iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Primjenjuje se **individualni pristup u izvođenju nastave i vrednovanju ishoda** učenja osobama s invaliditetom.
- Postoji **infrastruktura u vidu pristupa** Visokoj školi i zasebnog prilagođenog sanitarnog čvora za osobe iz podzastupljenih skupina (osobe s invaliditetom).
- Kod klasičnih oblika nastave omogućeni su odgovarajući uvjeti poput osiguranja **prisustva osobnog asistenta osobi s invaliditetom** i na nastavi te **individualnim pristupom** studentu i **prilagodбом načina ispitivanja.**
- Visoka škola osigurava **popust na školarine** za područja od posebne državne skrbi RH, kao i za sve stanovnike Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije.
- Centar razvoja karijera i podrške studentima **osnovan upravo radi praćenja potreba i pomaganja studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.** Ključne su aktivnosti Centra pružanje podrške raznolikim populacijama studenata: starijim studentima, studentima s djecom, studentima iz inozemstva, studentima čije je mjesto prebivališta izvan Grada Zagreba, studentima s poteškoćama u učenju kao i studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Jedna zapažena iznimka je **prisutnost ženskih djelatnica u inženjerskim programima.**
- Visoko učilište pruža potporu studentima iz ranjivih skupina i **omogućuje smještaj** za studente iz obitelji s financijskim poteškoćama.
- Ispiti su **prilagođeni trudnicama** te studentima u **slučaju bolesti.**
- Visoko učilište izrađuje **ugovor za studente s invaliditetom** u kojem se nalazi **popis preporučenog smještaja** koji izrađuje studentska pravobraniteljica.

Pravobraniteljica daje nastavnicima ugovor na ovjeru svaki semestar kako bi se potvrdilo da je riječ o studentu s posebnim potrebama kojem je potreban smještaj.

- Pravobraniteljica također provjerava **akademski napredak studenata s invaliditetom**.
- Visoko je učilište **dobro opremljeno dizalima i odgovarajućim toaletima**.
- Visoko učilište pruža **financijsku potporu studentima nižeg socioekonomskog statusa**, kako **prije upisa**, tako i **tijekom studija**. Financijska se pomoć oduzima od studentove godišnje školarine. Studenti se mogu prijaviti za dodatnu financijsku pomoć prije početka svakog semestra. Od **akademske godine 2014./2015.** dodatnu financijsku potporu **koristilo je oko 25 studenata**.
- Za **studente s djecom, samohrane roditelje, starije studente**, studente koji **studiraju i rade**, studente koji **dolaze iz udaljenih krajeva** i pritom imaju **poteškoća u svladavanju gradiva** organizira se **dopunska nastava, najčešće subotom**, odnosno u onim **terminima koji odgovaraju ovim studentima**. Konzultacije s njima po potrebi se održavaju **i na daljinu** – putem Skypea ili u prostorijama visokog učilišta – ali u njima prilagođenom vremenu.
- Kada je riječ o studentima s **nižim primanjima** (osobnim ili obiteljskim) koji su pokazali **izrazitu motiviranost za upis** na visoko učilište, Upravno vijeće pruža im podršku tako da im odobrava **popust na školarinu**. Isto tako postupa se s izvanrednim studentima koji su tijekom studija **ostali bez zaposlenja ili se našli u velikim financijskim teškoćama**. Svima njima, osim popusta, omogućava se odgoda ili produljenje roka plaćanja školarine.
- Veleučilište dodjeljuje **tri stipendije u iznosu od 10.000,00 kuna** za studente **slabijeg ekonomskog statusa** temeljem natječaja kojeg javno objavljuje na mrežnim stranicama.
- Visoko učilište se trudi zadovoljiti potrebe studenata s invaliditetom i **prilagoditi im nastavne metode i tipove ispita**.
- Visoko učilište odobrava određene **popuste na iznos školarine kao oblik financijske potpore** studentima, npr. **obiteljski popust – 15 %** ili **popust za najboljeg studenta – 50 %** popusta na iznos školarine. Također, uprava je izjavila da imaju **novi način plaćanja školarine (u dvanaest rata)** i da **produžuju**

razdoblje plaćanja. Ako **student izgubi posao** ili ima **ozbiljnih zdravstvenih problema**, može „**zamrznuti**“ **akademsku godinu**.

- **Studentski dom**, koji je **trenutno u fazi izgradnje**, **imat će 110 kreveta**, od čega **62 za studente u nepovoljnom položaju** a **2 za studente s invaliditetom**.
- Za studente slabijeg socioekonomskog statusa omogućene su **financijska potpora i oslobađanje dijela ili cijelog iznosa školarine**.
- Studenti kojima je potrebno savjetovanje mogu **e-poštom dogovoriti termin sastanka sa savjetnikom**.
- Svi su **studenti osigurani policom za osiguranje od posljedica nesretnog slučaja**, a osigurani su im i **godišnji sistematski zdravstveni pregledi**.
- Programom stipendiranja stvaraju se uvjeti za **materijalnu podršku s ciljem aktivnog uključivanja studenata s invaliditetom** u aktivnosti vezane za **aktivno sudjelovanje u akademskoj zajednici**.
- Visoko učilište je navelo i primjere zahtjevnijih situacija u kojima su davali podršku studentima, uključujući **oslobađanje od plaćanja školarine u slučaju studenta bez roditelja**. Osim toga, visoko učilište prilagođava školarine u slučajevima kada **studenti prolaze kroz teška financijska razdoblja**, o čemu se **odlučuje individualno**.
- Visoko učilište **vodi evidenciju o studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina** te prati njihove potrebe. Za praćenje ovih informacija koristi se **informacijski sustav**.
- Gluhim studentima tijekom studiranja (sve akademske godine) u svladavanju nastavnih procesa pomagala je **prevoditeljica iz Udruge gluhih i nagluhih osoba** grada Splita i Županije splitsko-dalmatinske.
- Članovi Stručnog vijeća i nastavno osoblje upoznati su s poteškoćama koje imaju studenti s **disgrafijom i disleksijom** te su zamoljeni da im posvete više vremena kako bi studenti mogli svladati gradivo. Studentima s poteškoćama također je na raspolaganju Centar za poslovne karijere i podršku studentima.
- **Nastavnici se educiraju kako bi mogli pružiti podršku studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina**. Jedan od **primjera** je provedena **edukacija na temu**

podrške studentima s disleksijom. Uspješnost edukacija Povjerenstvo je vidjelo kroz primjer kolokvija prilagođenog studentu s disleksijom.

- Studentima je dostupan **priručnik za pomoć u savladavanju stresa, uspješnog polaganja ispita i stjecanja navika neophodnih za učinkovito učenje.** U **Studentskom domu** održavaju se **radionice** kroz koje se nastoji pružiti podrška studentima.
- Na Visokoj školi **uspostavljeno je Savjetovalište** koje služi kao pomoć i podrška studentima pri **svladavanju poteškoća povezanih s učenjem i studentskim načinom života.** Studentima je također dostupan studentski pravobranitelj.
- Visoko učilište omogućuje **besplatno studiranje studentima s invaliditetom,** dok je **studentima slabijeg imovinskog stanja** omogućena **financijska potpora, koja može ići i do 100 % popusta na školarinu.**
- **Suraduje i aktivno podržava humanitarni rad Zaklade** Ivana Hodak koja svake godine dodjeljuje stipendije za školarine studentima koji su do punoljetnosti bili bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili dolaze iz obitelji slabijeg imovinskog statusa.
- Studentima s invaliditetom na raspolaganju stoji **Centar za podršku studentima s invaliditetom** i **Koordinacijsko tijelo Centra** za podršku studentima s invaliditetom koje čine i članovi izvan Veleučilišta poput predstavnika Saveza udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije; **podrška se pruža i ratnim veteranima i nekim povezanim skupinama.**
- Studenti s **disgrafijom** imaju mogućnost prilagodbe načina provjere znanja kako bi uspješno mogli nastaviti sa studijem.
- Osigurana je i pomoć studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina u obliku **studentskog asistenta,** što je primjer dobre prakse i doprinosi razvoju zajednice.
- Visoko učilište dalo je **primjer dobre prakse uključivanja romske manjine u visoko obrazovanje.**

PODRUČJA ZA RAZVOJ

- Iako je Povjerenstvo dobilo na uvid dokaze o predanosti i motivaciji pojedinih nastavnika u pružanju podrške studentima iz ranjivih skupina, čini se da u tom području **nedostaju formalni procesi i procedure.**

- Visoko učilište **još nije upisalo ni jednog studenata s invaliditetom**, no trebalo bi razmotriti mogućnosti **osiguravanja fizičkog pristupa ovoj skupini studenata**.
- Tijekom posjeta uočeno je da je na **više katove zgrade** Visokog učilišta **moguće doći samo stepenicama**, budući da **ne postoji dizalo**. Kako bi došli do knjižnice ili bilo koje učionice, studenti se moraju uspinjati stubama.
- Povjerenstvo je uočilo da je **VU spremno reagirati na posebne potrebe studenata**, ali da ih **ne prati kontinuirano**.
- Posebna pomoć studentima s disleksijom ili drugim oštećenjima **pruža se na improvizacijskoj, a ne institucionalnoj razini**.
- Trenutno postoji samo jedna predavaonica i računalni laboratorij koji su lako dostupni za osobe u invalidskim kolicima.
- Veleučilište nema **poseban pravilnik za studente iz ranjivih ili podzastupljenih skupina**.
- Povjerenstvo **nije pronašlo** dokaz o postojanju **politike zaštite osobnih podataka** koju bi trebalo implementirati što prije.
- Zasad **nije u mogućnosti upisati studente s invalidnošću koja ograničava mobilnost** jer u zgradi **ne postoji dizalo**. Kako je riječ o zgradi koja je kategorizirana kao **spomenik kulture**, procedura za ugradnju dizala mora proći nekoliko instanci i zahtijeva **duže vrijeme do realizacije**.
- **Ne postoji suradnja s drugim ustanovama** za pružanje podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Na Veleučilištu **ne postoji institucionalni okvir s formalnim procedurama** i Stručno povjerenstvo smatra da je to potrebno uvesti u budućnosti. Trenutno Veleučilište **odgovara na potrebe individualno**, što se do sada pokazalo efikasno jer je ustanova poprilično mala. Visoko učilište Pravilnikom o studiranju propisuje određene mjere, ali **ne postoje propisane formalne procedure što bi svakako trebalo uvesti**.

- U Samoanalizi su navedeni neki **planovi** Veleučilišta **za identifikaciju i povećanje udjela diplomiranih studenata podzastupljenih i ranjivih skupina. Ipak, ne postoji sustavno praćenje i izvještavanje** o aktivnostima pa se predlaže uvođenje mjera za kontinuirano praćenje i unapređenje svih procesa Veleučilišta kako bi se odgovorilo na potrebe studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Povjerenstvo je utvrdilo da se **prilagođava vrijeme pisanja ispita studentima s poteškoćama u čitanju**, ali **osim toga ne postoje neke značajne prilagodbe u nastavnom procesu**.
- Stručno povjerenstvo smatra da je potrebno uložiti dodatna sredstva u **uređenje zgrade i prilagođavanje uvjeta studentima s invaliditetom. Sadašnji uvjeti ne odgovaraju potrebama** tih studenata i **stoga ih ni nema** trenutno na Veleučilištu.
- Kontakti za studente iz ranjivih i nedovoljno zastupljenih skupina su referada, prodekan za nastavu ili voditelji studija, jer **ne postoji poseban ured ili osoba koji bi studente vodili kroz postupak upisa, niti osoba s javno dostupnim kontakt informacijama**.
- Na pitanje o podršci **studentima s psihološkim poteškoćama**, Uprava je rekla da nema takvih slučajeva, što **upućuje da na tome planu još treba raditi**.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE

- **Informacije o mogućnosti upisa** za ranjive i podzastupljene skupine trebale bi biti **javno objavljene** na mrežnim stranicama te sukladno tome i **način upisa za navedene osobe**.
- Za ciljnu skupinu preporuka je da se na mrežnim stranicama Visoke škole **objave jasni kriteriji i načini vrednovanja kako samog razredbenog postupka** tako i daljnjih **načina ispitivanja i provjere znanja**.
- Ne postoji poseban **program praćenja studenata** iz ranjivih i podzastupljenih skupina.

- **Uvesti formalne procedure praćenja potreba** studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- **Planirati prilagodbu prostornih kapaciteta zgrade** Veleučilišta za potrebe studenata s invaliditetom i **osigurati sve nužne uvjete** da ova skupina potencijalnih **studenata može zadovoljiti svoje potrebe** u okviru Veleučilišta.
- **Snažno se preporuča pretvaranje ad hoc rješenja u dosljedne smjernice** za pružanje podrške studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina.
- Preporučuje se razvijanje strategija za osiguravanje **pristupa osoba s fizičkim ograničenjima** u sve važne prostorije Visokog učilišta.
- Preporučuje se **pronalaženje rasporeda** koji će **odgovarati i redovnim i izvanrednim studentima**.
- Preporučuje se poduzimanje koraka za **povećanje broja studentica u inženjerskim programima**.
- Preporučuje se da **učionice budu dostupne za osobe u invalidskim kolicima** gdje god to bude moguće.
- Povjerenstvo je svjesno činjenice da je Veleučilište mala institucija s ograničenim resursima, no smatra da je **važno razviti formalnije procese praćenja i vođenja evidencije** zahtjeva za **podrškom i prilagodbom nastavnog/ispitnog procesa**.
- **Što prije treba izraditi politiku zaštite osobnih podataka**, a ako ona već postoji, treba je dodatno naglasiti i treba provesti obuku zaposlenika u vezi s time.
- **Sklopiti sporazume o suradnji s drugim ustanovama** kako bi se osigurala podrška ranjivim i podzastupljenim skupinama **ili obrazovati vlastito osoblje za pružanje podrške studentima s invaliditetom i/ili poteškoćama u učenju**.
- **Osigurati studentima s invaliditetom pristup svim dijelovima postojećeg objekta**.

- **Objaviti sve informacije o postupcima i vidovima podrške** studentima iz ranjivih skupina; to se odnosi i na informacije o pristupu zgradi i drugoj tehničkoj podršci, ali i o psihološkoj i drugim vrstama pomoći.
- Budući da je Veleučilište na području u kojem je značajan broj potencijalnih studenata iz ranjivih skupina, predlaže se ponuditi podršku kroz stručna savjetovanja (kako je navedeno u prethodnim standardima ovog poglavlja) i **definirati mjere za kontinuirano praćenje uspješnosti ove kategorije studenata.**
- Stručno povjerenstvo također smatra da bi Veleučilište **trebalo urediti pitanje financijske potpore studentima** iz ranjivih i podzastupljenih skupina u Pravilniku o studiranju.
- **Preporučuje se kreiranje ili razvoj smjernica za nastavno osoblje o podučavanju studenata s invaliditetom**, na primjer, korištenjem nekih materijala za usavršavanje kako bi **unaprijedili svoje nastavne metode** za učenike s invaliditetom.
- Visoko učilište bi moglo **uvesti određene popuste ili neku vrstu financijske potpore za studente s invaliditetom** kako bi ih potaknulo da se prijave na njihove studijske programe.
- **Povećati pristupačnost prostora osobama s invaliditetom** tako da se prilagodi ulazni prostor odgovarajućom rampom, nesmetana komunikacija unutar prostora, WC i ostalo u skladu s **Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 151/2005)**. Ovisno o stupnju i vrsti invaliditeta nabaviti odgovarajuća nastavna sredstva kao što su prilagođena računala i popratna oprema s odgovarajućim softverom.
- **Uvesti buddy program** za studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina od trenutka upisa na visoko učilište.
- Veleučilište treba **kontinuirano obavještavati sve studente o službama koje su im na raspolaganju**. Potrebno je **uložiti dodatan napor kako bi se osigurala jednaka podrška studentima svim ranjivim i podzastupljenim skupinama** jer razgovori sa studentima pokazuju da možda nisu svjesni tih službi ili ih rijetko rabe.

- **Podaci** o ranjivim i podzastupljenim skupinama koje rabe pruženu podršku **moraju prikupljati i njima upravljati u skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka.**
- Stručno povjerenstvo bi željelo predložiti instituciji **uvođenje stipendije za pristupnike iz podzastupljenih skupina.** To bi predstavljalo formalno priznavanje prakse koja se trenutno provodi *ad hoc*.
- Povjerenstvo predlaže visokom učilištu da više upisuje studente iz ranjivih i podzastupljenih skupina. Povjerenstvo je informirano da postoji mogućnost da se **odijeli jedna stipendija studentu romske manjine, što je zaista pohvalno.**
- Povjerenstvo preporučuje **početi prikupljati povratne informacije od studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina** te ih koristiti u potrebnom poboljšanju nastave i studiranja općenito.
- **Pružati odgovarajuću psihološku i zdravstvenu podršku** na Veleučilištu ili u drugim zdravstvenim ustanovama.

ZAKLJUČAK

Stručna povjerenstva u reakreditacijskim izvješćima analizirala su ispunjenje standarda 3.5 na visokim učilištima te su istaknula primjere provedenih aktivnosti koji su se pokazali modelima dobre prakse, kao i ukazala na područja podrške koje je potrebno dodatno razvijati.

Preporuke na institucionalnoj razini odnose se na **razvoj formaliziranog sustava podrške** studentima iz ranjivih i podzastupljenih skupina što podrazumijeva strateško planiranje sustava podrške te njegovo uključivanje u strateške dokumente institucije (npr. misiju, strategiju, akcijske planove i dr.) te kreiranje i provedbu redovitih i formaliziranih radnih procedura (poput redovitog praćenja potreba studenata, izradu specifičnih pravilnika, protokola rada, evaluacije mjera podrške i dr.). Jasan sustav podrške pružio bi studentima i kandidatima za upis svojevrsnu sigurnost u pogledu mogućnosti dovršetka studija i brige visokog učilišta za studentske potrebe koja izostaje ili je prilično krhka kada se podrška pruža na *ad hoc* osnovi.

Preporuke povjerenstava u području **prilagodbe infrastrukture** odnose se na primjenu univerzalnog dizajna pri modifikaciji postojećih i izgradnji novih objekata ili aneksa objekata visokog učilišta, kao i uređenje unutarnjih prostora visokih učilišta.

U pogledu **prilagodbe nastave** preporuke se odnose na korištenje prikladnih nastavnih pomagala, pružanje asistencije u nastavi studentima kojima je to potrebno, osmišljavanje inovativnih načina boljeg uključivanja studenata u nastavni proces, kao i **prilagodbu metoda vrednovanja** ishoda učenja.

U vezi s **financijskom podrškom** studentima povjerenstva su uglavnom upućivala na različite oblike subvencije ili oslobađanja od plaćanja školarina, stipendiranja studija i sl.

Što se tiče **kontinuiranog jačanja svijesti** u pogledu potreba ranjivih i podzastupljenih skupina povjerenstava su u izvješćima visokim učilištima ukazivala na potrebu za organizacijom konferencija, seminara, okruglih stolova i sličnih događanja u cilju informiranja i podizanja svijesti djelatnika visokih učilišta i studenata o potrebama podzastupljenih i ranjivih skupina studenata. Ujedno su isticala važnost ciljanih **edukacija** za nastavnike i studente u ovome području, izradu edukativnih materijala, kao i razvoj kulture međusobnog poštovanja na institucijama i uključivanje studenata u aktivnosti vršnjačke potpore.

Naposljetku, povjerenstva visokim učilištima ukazuju na potrebu za **boljim informiranjem** o uslugama, mogućnostima i prilagodbama koje visoko učilište studentima nudi te ih upućuju da **ulažu više truda u motiviranje** studenata iz ranjivih i podzastupljenih skupina na ulazak u sustav visokog obrazovanja.

LITERATURA:

- Izvješća stručnih povjerenstava o provedenim reakreditacijskim postupcima visokih učilišta u drugom reakreditacijskom ciklusu.
<https://www.azvo.hr/ishodi-vrednovanja/> *
- Nacionalna skupina za unapređenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja. 2016. *Podzastupljene i ranjive skupine u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj*. Zagreb.
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. 2021. *Narodne novine*, br. 13. Zagreb.
- *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. 2015. Bruxelles. Belgija.
- *Standardi za vrednovanje kvalitete sveučilišta i sastavnica sveučilišta u postupku reakreditacije visokih učilišta*. 2017. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Zagreb.
- *Standardi za vrednovanje kvalitete veleučilišta i visokih škola u postupku reakreditacije visokih učilišta*. 2017. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Zagreb.

* Na navedenoj poveznici nalaze se izvješća dovršenih reakreditacijskih postupaka visokih učilišta korištenih u ovom dokumentu. U tijeku je završetak drugog ciklusa reakreditacije visokih učilišta.